

Hälsa och balans i arbets- livet

34%

tror sig inte kunna arbeta
som de gör idag utan att
hälsan på sikt påverkas
negativt.

CIVILEKONOMERNA
Förbundet för Sveriges ekonomer

*En under-
sökning bland
Civilekonomernas
medlemmar*

Hälsa och balans i arbetslivet

Innehåll

Förord	3
Om undersökningen	4
Disposition	4
Hälsa och ohälsa	4
MEDARBETARE	5
Självskattad hälsa	5
Konflikter på arbetsplatsen	6
Arbetsbelastning	6
Flexibelt arbete och tillgänglighet	7
CHEFER	8
Självskattad hälsa	8
Arbetsbelastning	9
Utmaningar i chefsrollen	9
Flexibelt arbete och tillgänglighet	9
Få stöd från Civilekonomerna	10
Appendix	11
Litteratur	12
Enkätformulär	13

Att lyckas i karriären går hand i hand med att må bra och nå balans i livet både i arbetet och privat. I Civilekonomernas vision, framhålls vikten av individens möjlighet till utveckling, kompetensutveckling och karriär med bibehållen balans i livet.

Rapporten är en uppföljning av förbundets tidigare rapporter "Arbete befordrar hälsa och välbefinnande" som publicerades år 2011 och rapporten "Hur mår du" som publicerades år 2001. Årets rapport visar att flertalet ekonomer upplever en god balans mellan arbete och fritid men att arbetsbelastningen är hög. Många uppvisar ohälsosymtom och fler än tidigare tror sig inte kunna fortsätta arbeta som man gör idag utan att deras hälsa kommer att påverkas negativt.

Akademiskt utbildade ekonomer är en stor tjänstemannagrupp som finns i alla sektorer och branscher på arbetsmarknaden. Förbundet ser allvarigt på resultatet och anser att det krävs en bred dialog om hur vi, var och en, fack, arbetsgivare och samhället i stort kan ta ansvar och bidra till ett hälsosamt framtida arbetsliv. Rapporten är ett viktigt underlag för utvecklingen av förbundets medlemservice i frågor som rör villkor, kompetens- och karriärutveckling.

Civilekonomerna, juni 2016
Jens Jacobsson, förbundsdirektör

Om undersökningen

Rapporten presenterar ett urval av resultatet från den medlemsundersökning som genomfördes i februari 2016. Rapporten innehåller enbart resultat i de frågor där resultatet är statistiskt signifikant och för grupper där respondenterna utgör ett representativt urval av våra medlemmar.

Undersökningsgruppen är ett slumpmässigt urval bland förbundets yrkesverksamma medlemmar. Enkäten har skickats till 5 000 medlemmar totalt. Av dessa har 4 493 nåtts av enkäten och 1 467 svar har inkommit. 507 personer har inte nåtts av enkäten beroende på felaktig e-postadress, tjänstledighet eller att e-postadressen inte längre används. Enkätens svarsfrekvens är 32,6 procent.

Jämfört med förbundets medlemsstatistik noteras att bakgrundsvariablerna arbetsmarknadssektor, bransch, chef eller medarbetare är representativa i enkäten. En viss överrepresentation av kvinnor och yngre respondenter bland dem som besvarat enkäten noteras.(se tabell 1 i appendix) I appendix finns frågeformuläret i sin helhet.

Disposition

I rapporten särredovisas resultaten för chefer och icke chefer. I rapporten använder vi begreppet medarbetare för de som inte är chefer. Medarbetarna utgör 74 procent av respondenterna och cheferna utgör 26 procent. Resultaten presenteras i tre huvudavsnitt för chefer respektive medarbetare: självskattad hälsa, arbetsbelastning samt flexibelt arbete och tillgänglighet. Sist i rapporten enkätfrågorna i sin helhet.

Hälsa och ohälsa

Hälsa och ohälsa är vida begrepp och de bakomliggande orsakerna till ohälsa kan vara många beroende på förhållanden privat och på arbetsplatsen. I vår undersökning belyser vi bl.a. den upplevda hälsan och symptom på ohälsa exempelvis sömnsvårigheter, värk och trötthet. Dessa symptom kan relateras till brister i arbetsmiljön och till ohälsosamma stressnivåer. Vi har också ställt frågor om förekomsten av konflikter på arbetsplatsen och om arbetsmiljöfrågor diskuteras på arbetsplatserna. Dessa frågor ger indikationer på hur arbetsituationen ser ut bland medlemmarna. Vi har också undersökt hur medlemmarna upplever den ökade tillgängligheten via mobil och mejl och möjligheten att jobba hemifrån. Det flexibla arbetet och den ökade tillgängligheten kan påverka hälsan både positivt och negativt.

Medarbetare

Självskattad hälsa

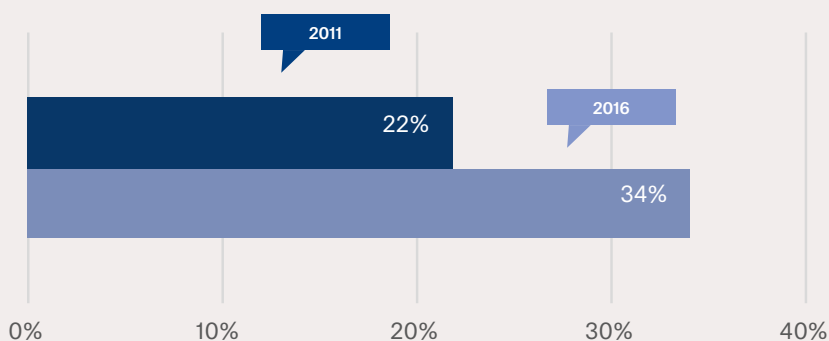
En majoritet (48 %) av respondenterna upplever inte arbetet som ett problem för hälsan och 30–40 procent har sällan eller aldrig några ohälsosymptom. Vi konstaterar dock att andelen som inte tror sig kunna arbeta som de gör idag utan att hälsan på sikt påverkas negativt har på fem år ökat från 22 procent år 2011 till 34 procent 2016. Vi konstaterar att det är en högre andel av kvinnorna (39,1 %) än männen (25,5 %) som inte tror sig kunna fortsätta arbeta som man gör idag utan att hälsan påverkas negativt.

Inom privat sektor uppger 41 procent att det inte förs någon dialog på arbetsplatsen kring hälsa och stress. Totalt för alla sektorer är siffran 27 procent, vilket är en ökning från undersökningen som gjordes 2011 då siffran var 21 procent.

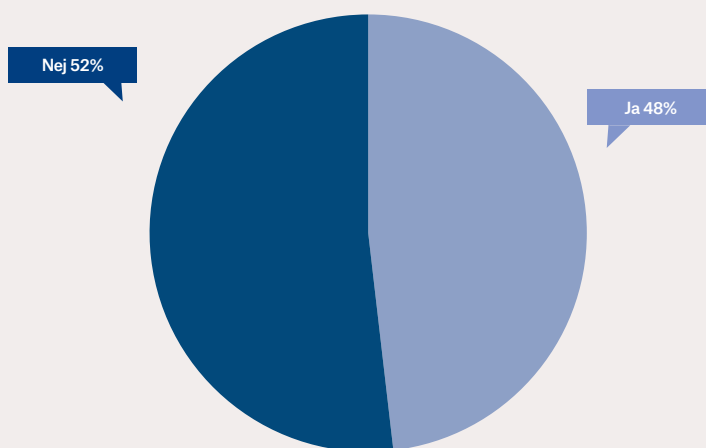
- 48 procent svarar att de har jobbat fast de borde ha sjukskrivit sig och vilat.
- 35 procent upplever att de ofta eller dagligen känner behov av återhämtning
- 30 procent har ofta eller dagligen besvär av huvudvärk, värk i axlar eller mage
- 24 procent har sömnproblem ofta eller dagligen
- 23 procent har svårt att minnas eller glömmet saker de brukar komma ihåg

Kvinnorna (51,2 %) går i större utsträckning till jobbet trots att de är sjuka jämfört med männen (42,6 %).

Andel som inte tror sig kunna jobba som de gör idag utan att hälsan på sikt påverkas negativt?

Har du under det senaste året jobbat fast du borde ha sjukskrivit dig och vilat?

Konflikter på arbetsplatsen

Den sociala miljön på arbetsplatsen blir ibland bortglömd när det talas om arbetsmiljö. Hur relationerna i arbetsgruppen och mellan anställd och chef ser ut, kan vara viktiga faktorer för såväl trivsel på arbetet som för hälsan. 25 procent svarar att det finns konflikter i arbetsgruppen som påverkar dem negativt. 59 procent upplever att chefen jobbar för att lösa konflikten medan 27 procent anser att chefen blundar för konflikterna. 14 procent svarar att chefen inte känner till konflikterna.

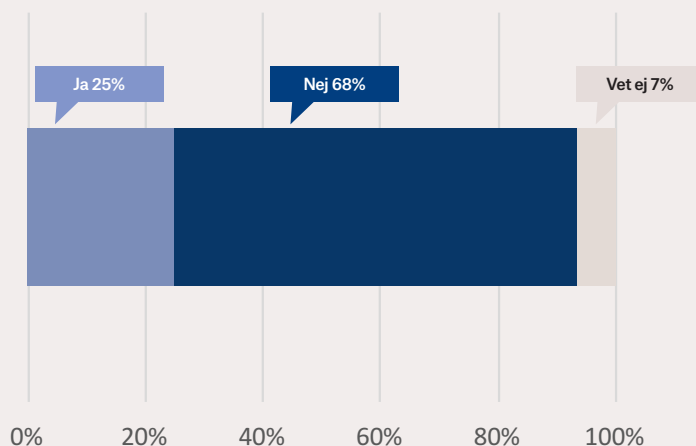
Arbetsbelastning

En förutsättning för hälsan som kommer med arbetet, är de tidsmässiga ramar som gäller. Att ha för mycket eller för lite att göra på arbetet kan påverka hälsan negativt. Det handlar om hur mycket man har att göra och vilka möjligheter som finns för att begränsa arbetet i tid – hur ser regler och företagets kultur kring övertidsarbete ut? Är det okej att gå hem när arbetsdagen enligt anställningsavtalet är slut, eller förväntas man stanna kvar om det finns mycket arbete kvar att göra? Hur mycket faktisk övertid har man, oavsett vad reglerna och kulturen säger, och får man någon ersättning för detta arbete?

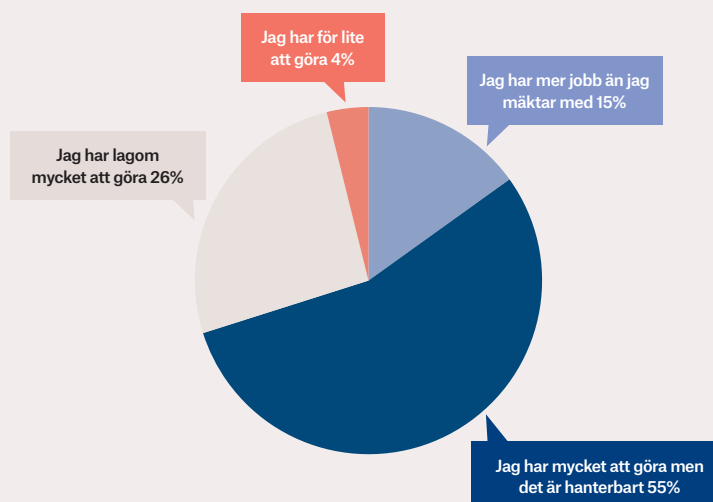
Arbetsbelastningen upplevs vara hög bland ekonomer. 41 procent upplever att det finns förväntningar om att arbeta övertid. Var tredje ekonom drar ofta in på lunchen, arbetar över eller tar med arbete hem. På frågan hur man upplever arbetsbördan svarar 15 procent att de har mer jobb än de mäktar med och 55 procent att de har mycket att göra men att det är hanterbart. Av undersökningen framgår att en högre andel av kvinnorna (17,6 %) jämfört med männen (10,5 %) upplever att de har mer jobb än de mäktar med.

Totalt sett upplever 75 procent att balansen mellan arbete och fritid är god eller ganska god. Männen upplever i högre grad (78 %) än kvinnorna (73,4 %) att balansen är god.

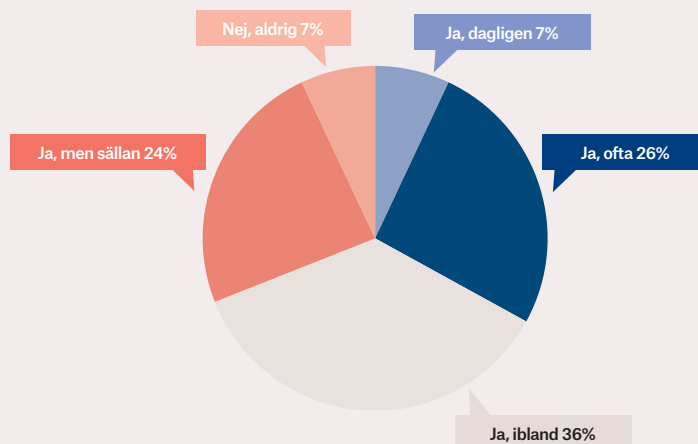
Finns det konflikter i arbetsgruppen som påverkar dig negativt?

Hur upplever du din arbetsbörda?

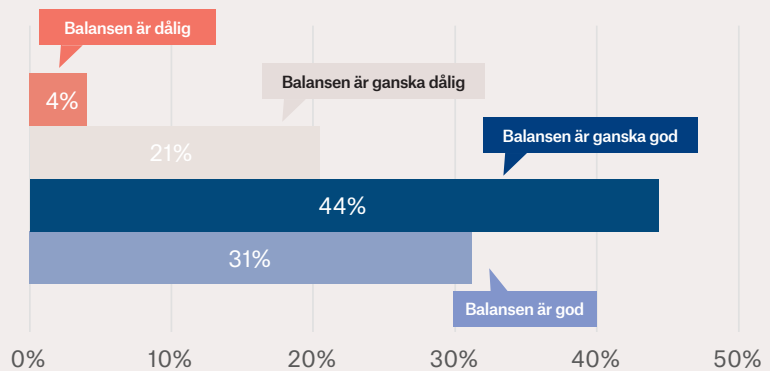
Händer det att du drar in på luncher, arbetar över eller tar med jobb hem

75%

upplever god balans mellan arbete och fritid

Hur upplever du balansen mellan arbete och fritid?

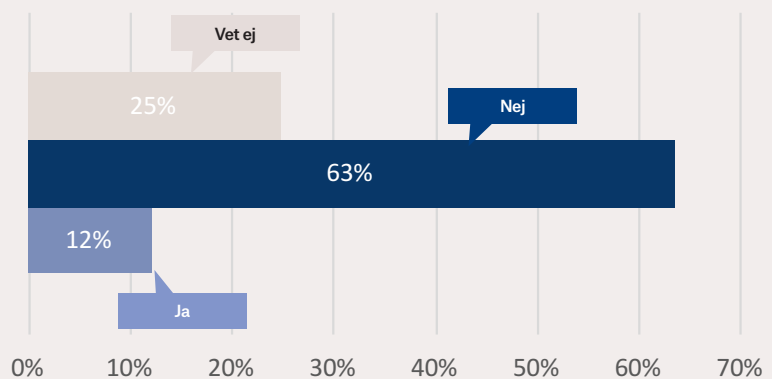

Flexibelt arbete och tillgänglighet

Att läsa jobbmejl i mobilen eller att sitta med datorn och jobba hemma gör att man kan utföra sitt arbete mer flexibelt när och var det passar individen bäst. Den ökade tillgängligheten kan suddas ut gränserna mellan arbete och fritid. Enkäten visar att vi upplever det flexibla arbetet olika. 42 procent upplever den ökade tillgängligheten som negativ och 40 procent anser inte att det har någon påverkan på balansen mellan arbete och fritid. Samtidigt svarar 18 procent att den ökade tillgängligheten tvärtom bidrar till bättre balans mellan arbete och fritid.

På frågan om den ökade tillgängligheten har någon stresspåverkan svarar 48 procent att den inte har någon påverkan och 44 procent att den ökade tillgängligheten leder till ökad stress.

Finns det riktlinjer för hur du förväntas vara tillgänglig för jobb på din fritid?

Chefer

Självskattad hälsa

- 43 procent tror sig inte kunna arbeta som idag utan att hälsan på sikt påverkas negativt
- 48 procent uppger att de under det senaste året har jobbat fast de borde ha sjukskrivit sig och vilat
- 24 procent har ofta eller dagligen problem med huvudvärk, värk i axlar eller mage
- 24 procent har sömnproblem ofta eller dagligen
- 20 procent har ofta eller dagligen svårt att minnas och har glömt saker man brukar komma ihåg

24%

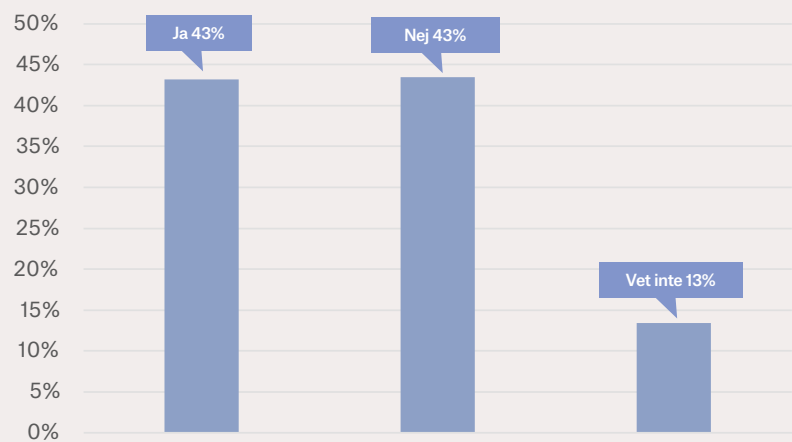

24%

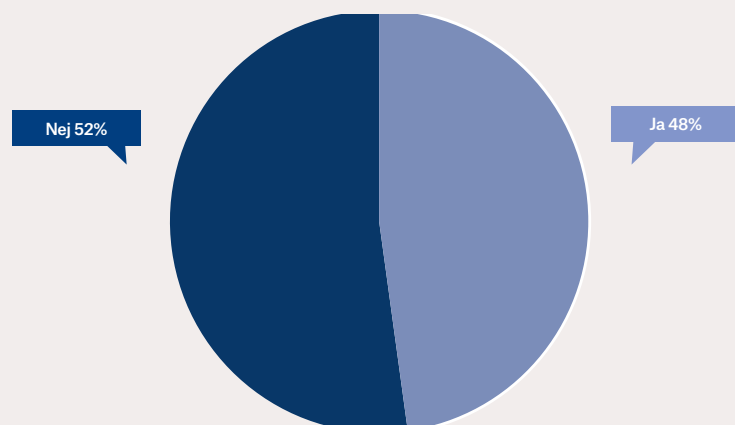

20%

Tror du att du kommer kunna jobba som du gör idag utan att hälsan påverkas negativt på sikt?

Har du under det senaste året jobbat fast du borde ha sjukskrivit dig och vilat?

Arbetsbelastning

- 23 procent upplever att de har mer jobb än de mäktar med
- 34 procent uppger att det på arbetsplatsen inte förs någon dialog om arbetsmiljö eller hur arbete påverkar hälsan

Det är en högre andel av kvinnorna (26,2%) än männen (18,2%) som upplever att de har mer jobb än de mäktar med.

Bland cheferna upplever 69 procent att balansen mellan arbete och fritid är god eller ganska god. Drygt 30 procent upplever att balansen mellan arbete och fritid är dålig eller ganska dålig. 33 procent av kvinnorna jämfört med 26,3 procent av männen upplever att balansen mellan arbete och fritid är dålig eller ganska dålig.

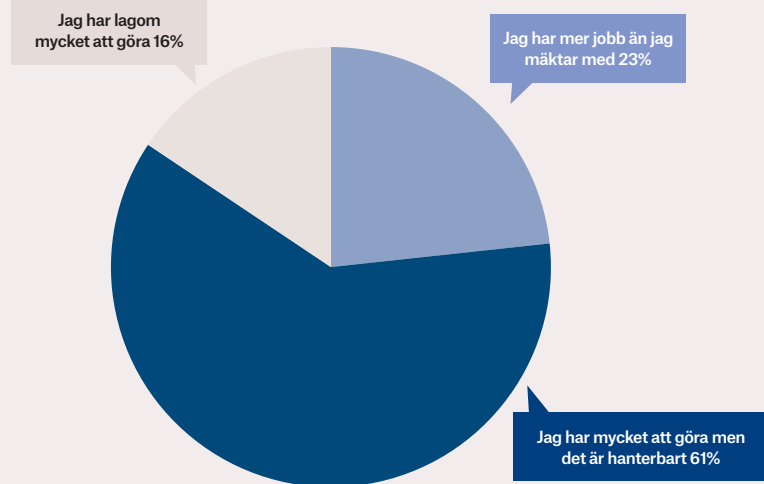
Utmaningar i chefsrollen

- 41 procent uppger att de inte erbjudits utbildning i arbetsmiljöfrågor
- 26 procent har inte någon att prata med när det gäller frågor eller utmaningar i rollen som chef
- 36 procent uppger att deras chef inte är tydlig med vad som ska presteras
- 42 procent får inte någon tydlig återkoppling på utfört arbete

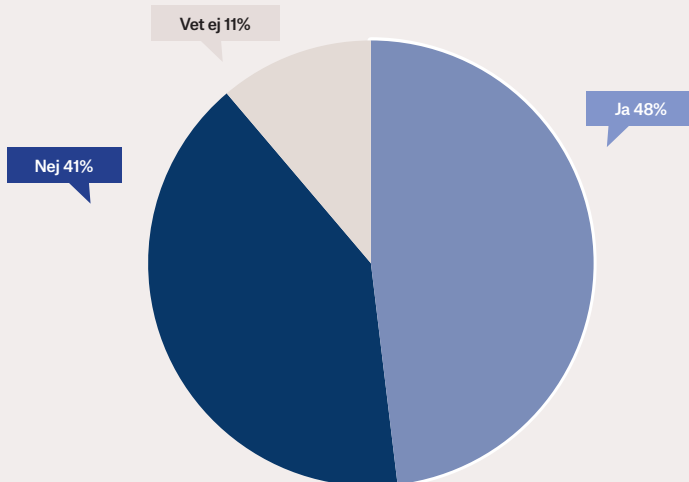
Flexibelt arbete och tillgänglighet

- 45 procent upplever att det flexibla arbetet leder till ökad stress
- 39 procent upplever att det flexibla arbetet leder till sämre balans mellan arbete och fritid

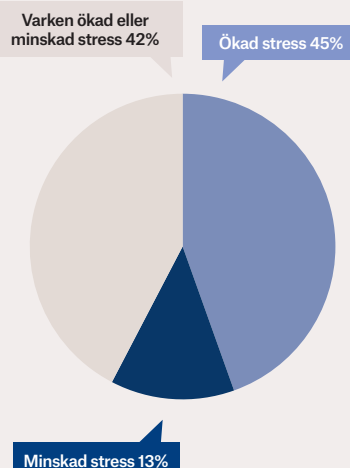
Hur upplever du din arbetsbörda?

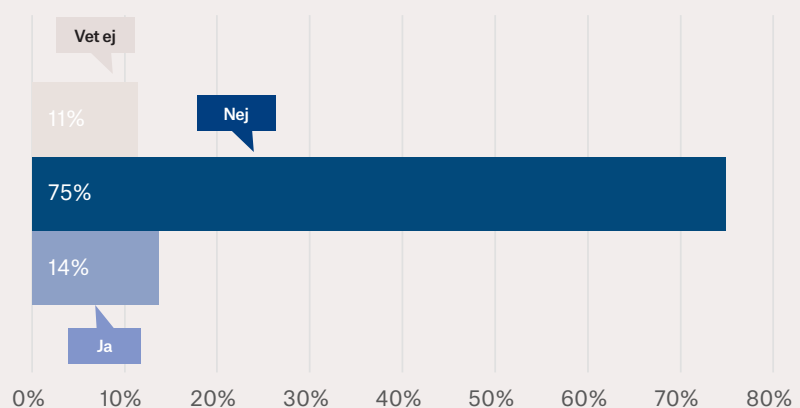
Erbjuds du utbildning i arbetsmiljöfrågor?

Hur upplever du det flexibla arbetet?

Finns det riktlinjer på din arbetsplats för hur du förväntas vara tillgänglig?

**Vi bryr oss *bara*
om *ekonomers* och
ingen kan *ekonomers*
utbildning, arbets-
marknad, lön och
karriär som vi.**

Få stöd från Civilekonomerna

Förbundet arbetar aktivt för att förbättra arbetsmiljön för medlemmarna. Civilekonomerna erbjuder professionell rådgivning i frågor som rör arbetsmiljö, stress, arbetsbelastning, och rättigheter för småbarnsföräldrar. Vi följer upp statistik och undersökningar som rör medlemmarnas arbetsmiljö och hälsa för att ständigt förbättra medlems servicen och vara en pådrivande aktör för de frågor som är viktiga för medlemmarna. På vår hemsida www.civilekonomerna.se finns samlad information om våra medlemstjänster och vårt arbete kring hälsa och arbetsmiljöfrågor.

Bakgrundsvariabler

Tabell 1

Bakgrundsvariabler	Enkäten	Medlemsstatistik
Kön	Procent	Procent
Kvinna	62%	57%
Man	37%	43%
Född	Procent	Procent
40-talet	0%	ingen uppgift
50-talet	13%	9%
60-talet	33%	25%
70-talet	31%	32%
80-talet	20%	28%
90-talet	3%	6%
Sektor	Procent	Procent
Privat	73%	78%
Statlig	14%	12%
Kommunal	12%	10%
Bransch	Procent	Procent
Bank	9%	11%
Försäkringsbolag	2%	3%
Handelsföretag	7%	10%
It-företag	6%	8%
Ideella sektorn	2%	1%
Industriföretag	19%	22%
Revisionsföretag	5%	7%
Telecomföretag	4%	4%
Tjänsteföretag	10%	15%
Offentlig sektor	22%	17%
Bemanningsföretag	1%	2%
Övrig	14%	
Chef	Procent	Procent
Ja	26%	27%
Nej	74%	73%

Litteratur

Arbetsmiljöverket:

"Organisatorisk och social Arbetsmiljö"

https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/foreskrifter/organisatorisk-och-social-arbetsmiljo-foreskrifter-afs2015_4.pdf

"Så gör du som chef"

http://nspn.webshop.strd.se/ftp/files/RH-23_sa-gor-du-som-chef-slutversion_tillganglig.pdf.pdf

Civilekonomerna:

"Ledarskapets betydelse för de anställdas hälsa"

<http://www.civilekonomerna.se/sites/default/files/documents/287/ledarskapetsbetydelsefordeanstalldashalsa.pdf>

"Arbete befordrar hälsa och välbefinnande"

<https://www.civilekonomerna.se/sites/default/files/documents/286/arbetebefordrarhalsa.pdf>

Enkätformulär

Är du...?

- Anställd Egenföretagare på heltid Arbetsökande

Är du...?

- Kvinna Man Annat Oviktigt

När är du född?

- 40-talet
 50-talet
 60-talet
 70-talet
 80-talet
 90-talet

Har du barn som bor hemma?

- Ja
 Nej

Inom vilken arbetsmarknadssektor arbetar du?

- Privat
 Statlig
 Kommunal

Inom vilken bransch arbetar du?

- Bank
 Försäkringsbolag
 Handelsföretag
 It-företag
 Ideella sektorn
 Industriföretag
 Revisionsföretag
 Telecomföretag
 Tjänsteföretag
 Offentlig sektor
 Bemanningsföretag
 Övrig

Är du chef?

- Ja
 Nej

Händer det att du drar in på luncher, arbetar över eller tar med jobb hem?

- Ja, dagligen
 Ja, ofta
 Ja, ibland
 Ja, men sällan
 Nej, aldrig

Hur upplever du din arbetsbörda?

- Jag har mer jobb än jag mäktar med
 Jag har mycket att göra men det är hanterbart
 Jag har lagom mycket att göra
 Jag har för lite att göra

Hur upplever du balansen mellan arbete och fritid?

- Balansen är god
 Balansen är ganska god
 Balansen är ganska dålig
 Balansen är dålig

Frågor om din arbetssituation

Nedan ställs ett antal frågor som handlar om hur du har det i arbetet. Svara utifrån hur du totalt sett tycker att det varit det senaste halvåret.

Upplever du att det finns förväntningar på dig att arbeta utöver ordinarie arbetstid?

- Ja Nej Vet ej

Är din chef tydlig med vad du förväntas prestera?

- Ja Nej Vet ej

Får du en tydlig återkoppling (av din närmsta chef) på hur väl du utför ditt arbete?

- Ja Nej Vet ej

Är det möjligt att ha en god dialog med din chef kring prioriteringar när arbetsbördan är hög?

- Ja Nej Vet ej

Finns det en dialog på din arbetsplats om hur arbetet påverkar hälsan? (Exempelvis att arbetsmiljöfrågor tas upp vid utvecklingssamtal, arbetsplatsträffar eller i andra forum.)

- Ja Nej Vet ej

I vilken utsträckning är du tillgänglig för arbete på din fritid?

- Dagligen
 Ofta
 Ibland
 Sällan
 Aldrig

Det flexibla arbetet och möjligheten att vara nåbar på fritiden, (exempelvis via mobil eller mejl) kan sudda ut gränserna mellan arbete och fritid.

Upplever du att den ökade tillgängligheten leder till...?

- Ökad stress
 Minskad stress
 Varken ökad eller minskad stress

Upplever du att den ökade tillgängligheten, exempelvis via mobil och/eller mejl leder till...?

- Bättre balans mellan arbete och fritid
 Sämre balans mellan arbete och fritid
 Varken bättre eller sämre balans

Finns det riktlinjer på din arbetsplats för hur du förväntas vara tillgänglig (till exempel via mejl och mobil) på din fritid?

- Ja
 Nej
 Vet ej

Relationer på jobbet

Får du det stöd du behöver av din närmaste chef?

- Ja Nej Vet ej

Får du det stöd du behöver av dina kollegor

- Ja Nej Vet ej

Finns det konflikter i arbetsgruppen som påverkar dig negativt?

- Ja Nej Vet ej

Upplever du att din chef...?

- Blundar för konflikten/erna
 Arbetar för att lösa konflikten/erna
 Min chef känner inte till konflikten/erna

Tror du att du kommer kunna jobba som du gör idag utan att hälsan påverkas negativt på sikt?

- Ja
- Nej
- Vet inte

Har du det senaste året jobbat fastän du borde ha sjukskrivit dig och vilat?

- Ja
- Nej

Varför då?

- Jag hade för mycket att göra
- Jag hade ett viktigt uppdrag
- Det förväntades av mig
- Av ekonomiska skäl
- Övriga skäl

Har du under det senaste året...

... haft svårt att somna, vaknat flera gånger om natten och haft svårt att somna om eller vaknat mycket tidigt?

- Dagligen   Ofta   Ibland   Sällan   Aldrig

...haft svårt att koppla av tankarna på jobbet under fritiden?

- Dagligen   Ofta   Ibland   Sällan   Aldrig

... haft svårt att minnas, eller glömt saker, jag brukar komma ihåg

- Dagligen   Ofta   Ibland   Sällan   Aldrig

... varit i behov av återhämtning?

- Dagligen   Ofta   Ibland   Sällan   Aldrig

... haft problem med magen, diffus värk, värk i nacke/axlar, övre delen av ryggen och/eller besvär med huvudvärk och migrän?

- Dagligen   Ofta   Ibland   Sällan   Aldrig

Vilken sorts chefsbefattning har du?

- VD, högsta chef
- Högre chef
- Mellancheft
- Övrig chef

Erbjuds du utbildning i arbetsmiljöfrågor?

(Exempelvis utbildning i hur arbetsmiljön påverkar de anställdas hälsa, arbetsbelastning, konflikthantering etc.)

- Ja
- Nej
- Vet ej

Upplever du att du har tillräcklig kompetens att skapa en bra arbetsmiljö för dina medarbetare?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Har du någon att prata med när det gäller frågor och utmaningar i din roll som chef?

- Ja
- Nej
- Vet ej

Vad upplever du som den största utmaningen för att uppnå balans mellan arbete och fritid?

Har du några tips till andra civilekonomer om hur man når balans mellan arbete och fritid?

Hur kan Civilekonomerna vara till hjälp?

Ladda ner
sammanfattningen
av rapporten
“Hålla hela arbetslivet”
civilekonomerna.se/
rapporter

civileKONOMERNA
Förbundet för Sveriges ekonomer

Postadress: Box 4720, 116 92 Stockholm
Telefon: 08-556 912 00 | Fax: 08-556 912 01
Medlemsjouren: 08-556 912 60 | Medlemsregister: 08-556 912 70
Etikjouren: 08-556 912 80 | civilekonomerna.se | kontakt@civilekonomerna.se